

UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

2024-05-21 Dnr UFV 2024/360

Justitiedepartementet

Box 556
751 05 Uppsala

Besöksadress
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare
Magnus Ödman

Telefon
070-167 91 42

www.uu.se
Magnus.odman@uu.se

Remiss av betänkandet Inskränkningarna i upphovsrätten (SOU 2024:4)

Beslut

Härmed beslutas

- att Uppsala universitet överlämnar bifogat yttrande som sitt svar på rubricerad remiss.

Bakgrund

Uppsala universitet har anmodats att yttra sig över betänkandet Inskränkningarna i upphovsrätten (SOU 2024:4).

Bifogat yttrande har utarbetats av professor Bengt Domeij, Juridiska institutionen samt av avdelningscheferna Daniel Wadskog och Cecilia Natvig vid Uppsala universitetsbibliotek.

Beslut i detta ärende har i rektors frånvaro fattats av undertecknad prorektor i närvaro av universitetsdirektör Caroline Sjöberg, efter föredragning av utbildningsledare Magnus Ödman. Närvarande därutöver var akademiombudsman Per Abrahamsson och Uppsala studentkårs ordförande Anton Sánchez Sulejmani.

Coco Norén

Magnus Ödman

UPPSALA
UNIVERSITET

Box 256
751 05 Uppsala

Besöksadress
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare
Magnus Ödman

Telefon
070-167 91 42

www.uu.se
Magnus.odman@uu.se

YTTRANDE

2024-05-21 Dnr UFV 2024/360

Justitiedepartementet

Remiss av betänkandet Inskränkningarna i upphovsrätten (SOU 2024:4)

Uppsala universitet har anmodats att yttra sig över betänkandet Inskränkningarna i upphovsrätten (SOU 2024:4).

Bifogat yttrande har utarbetats av professor Bengt Domeij, Juridiska institutionen samt av avdelningscheferna Daniel Wadskog och Cecilia Natvig vid Uppsala universitetsbibliotek.

Kort sammanfattning

Universitetet tillstyrker utredningens förslag med följande synpunkter. Valet som utredningen gör mellan att implementera EU-direktiv genom en anpassad svensk lagtext istället för en ordagrann översättning, kan få önskade effekter i rättstillämpningen. Beträffande de konkreta förslagen stöds dessa, med några undantag. En avvikande mening finns gällande utredningens förslag kring panoramainskränkningen, som bedöms vara alltför begränsat. Även utredningens förslag till inskränkning som möjliggör för ägaren av en byggnad eller ett bruksföremål att ändra i egendomen utan upphovsmannens samtycke, bedöms vara alltför begränsat genom att det inte omfattar byggnadsritningar.

Övergripande generella synpunkter

Utgångspunkterna för utredningens implementering av EU-direktiv nämns på sidorna 90 och 92 ff. Det framhålls att man tar hänsyn till de faktiska behov som finns. Man implementerar därför inte ordagrant utan försöker att hitta en lämpligt anpassad svensk lagtext. Utredningen uttalar att ett ordagrant införande av direktivbestämmelserna skulle riskera att skapa stor osäkerhet och lämna fler frågor än önskvärt till rättstillämpningen.

Det finns problem med att utredningen föreslår särskilda svenska utformningar av lagtexten och till dessa gör detaljerade ställningstaganden i förarbetena. När EU-domstolen kommer med tolkningar av direktivtexten kan dessa komma att avse en annan ordalydelse än den som finns i den svenska lagen. Det kommer att göra det svårt att avgöra hur EU-domstolens tolkningar förhåller sig till svensk rätt, se exempelvis sidan 299 i utredningen där utredningen hanterar en situation där EU-domstolen kommit fram till en tolkning som skiljer sig från den som gjordes vid en tidigare svensk implementering av infosocdirektivet. Vidare tenderar svenska domstolar att gå på uttalanden i de svenska förarbetena och inte själva gå till EU-direktivet och göra en direktivkonform tolkning

mot bakgrund av de målsättningar som finns uttalade i direktivets preambel. Den domstolstillämpningen uppstår om man vid svensk direktivimplementering gör lämplighetsöverbäganden och etablerar en särskild nationell tolkning. Slutligen, är det ofta tveksamt om en utredning har bättre förutsättningar än en domstol som utgår från den konkreta situationen, att bedöma vilka faktiska behov som kommer att finnas när det gäller tredje mans utnyttjande av upphovsrättsliga verk. Det sagda pekar mot att det hade varit bättre att i högre grad ordagrant implementera de aktuella direktiven, såsom sker i flera andra EU-länder.

Kommentarer och ändringsförslag

Uppsala universitet stödjer utredningsförslaget i punkten 5.2 om namn- och källangivelse. Vidare stöds förslaget i samma punkt om att flytta sagda angivelser till de enskilda inskränkingsbestämmelserna.

Utredningen diskuterar i kapitel 6 om det ska införas en generell tolkningsregel för inskränkningarna inom upphovsrätten, motsvarande den så kallade trestegsregel som finns i vissa EU-länder och även i flera EU-direktiv. Utredningen föreslår införandet av en sådan tolkningsregel och formulerar en lydelse (11 § första stycket upphovsrättslagen). Uppsala universitet anser att en lagfäst tolkningsregel vore värdefull. Stöd för att ett mer principiellt eller generellt förhållningssätt är motiverat att lagfästa, framgår indirekt av den stora mängd detaljerade frågor som utredningen har tagit ställning till. Med en trestegsregel som tolkningsunderlag ges parter och domstolar uttryckliga möjligheter att göra balanserade *in casu* avvägningar. Det torde också leda till att EU-rätten får större genomslag genom att det ligger närmare till hands för domstolar att göra en direktivkonform tolkning när grunderna för avvägningarna är lagfäst (se utredningen sid. 132).

I kapitel 7 diskuteras panoramainskränkningen, dvs. rätten att återge konstverk som är placerade på eller vid allmän plats utomhus. I den föreslagna nya 22 a § byts rekvisitet allmän plats ut och ersätts med rekvisitet offentlig plats. Det är en viss utvidgning av regelns tillämpningsområde, men regeln ska fortfarande inte anses omfatta sådana inomhusmiljöer som tidigare uteslutits, såsom kyrkor, domstolsbyggnader, muséer, tunnelbanestationer eller andra platser där det krävs biljett för tillträde. Utredningen uttalar att regeln behöver mötas av en allmän förståelse (s. 147). Det torde emellertid knappast möta allmänhetens förståelse att privatpersoner inte tillåts att, för privata ändamål, sprida bilder tagna i nämnda inomhusmiljöer. Så sker idag i stor omfattning bland annat i sociala medier. Sammanfattningsvis bör de platser som omfattas av panoramaundantaget vidgas ytterligare. Inomhusmiljöer som är allmän plats bör omfattas av panoramaundantaget, men naturligtvis bara vid avbildning av verk för privat ändamål så som utredningen förslagit.

YTTRANDE

2024-05-21 Dnr UFV 2024/360

För fullständighetens skull nämns att Uppsala universitet stödjer utredningens förslag i avsnitt 8.2 om tillåten användning av skyddade verk i samband med nyhetsrapportering. Detsamma gäller förslaget i avsnitt 9.2 om införandet av ett explicit parodiundantag. Stöd lämnas också till förslagen i avsnitten 10.2 om ändringsförbudet och begreppet ”återge” samt avseende avsnitt 10.4.2 om privatkopieringsersättning. Även övervägandena i avsnitt 10.5.2 om undervisningsanvändning, i avsnitt 10.6.2 om text- och datautvinning och i avsnitt 10.7.2 om kulturarvsinstitutioner framstår som välavvägda. Detsamma gäller övervägandena i avsnitt 10.8.2 om inskränkningar för personer med funktionsnedsättningar, avsnitt 10.9.2 om spridning, avsnitt 10.10.2 om offentlig visning, avsnitt 10.11.2 om konstverk som ingår i film, m.m. och avsnitt 10.12.2 om offentligt framförande. Även övervägandena i avsnitt 10.13.2 (citaträtten), 10.14.2 (återgivning av konstverk), 10.15.2 (byggnader) och 10.16.2 (allmänna handlingar och rättsligt förfarande) stöds.

Utredningen uttalar i avsnittet 10.17.2 att det inte finns några skäl att ändra i 26 c § upphovsrättslagen som möjliggör för ägaren av en byggnad eller ett bruksföremål att ändra i egendomen utan upphovsmannens samtycke. Utredningen hänvisar här till rättsfallet NJA 1993 s. 263 där Högsta domstolen fann att bestämmelsen inte innefattade byggnadsritningarna. Följden av rättsfallet och utredningens ställningstagande är att det även fortsättningsvis ska behövas upphovsmannens tillstånd för att en byggnadsägare ska tillåtas att ändra i existerande byggnadsritningar i samband med en ombyggnad. I den nämnda domen fanns två skiljaktiga justitieråd, Svensson och Bengtsson. Deras argumentation framstår som övertygande. Byggnadsritningar är i stora delar tekniska till sin natur och bör få användas av ägaren utan att behöva söka upphovsmannens tillstånd. Uppsala universitet anser att 26 c § upphovsrättslagen borde utvidgas till att omfatta ändringar i byggnadsritningar, åtminstone vid ombyggnadssituationer.

Övervägandena som utredningen gör i avsnitt 10.18.2 om efemära upptagningar, i avsnitt 10.19.2 om datorprogram och i avsnitt 10.20.2 om ljudupptagningar stöds. Vidare stödjer Uppsala universitet införandet av det nya undantaget för vetenskaplig forskning (avsnitt 11.2) samt övervägandena som utredningen beskriver i kapitel 12.

Uppsala universitets synpunkter avseende biblioteksspecifika frågor

Uppsala universitet bedömer att det är viktigt att lyfta fram de aspekter som har påverkan på undervisning och forskning och vilka möjligheter och begränsningar som inskränkningarna medger för Uppsala universitetsbibliotek (UUB) som kulturarvsinstitution. Ett annat fokus är tillgänglighetsaspekten, vilken ofta varit problematisk för UUB och de

YTTRANDE

2024-05-21 Dnr UFV 2024/360

forskargrupper som UUB samarbetar med. Det är fortsatt oklart om förutsättningarna har förändrats för att kunna tillgängliggöra material i och med de inskränkningar i upphovsrätten som nu föreslås införas i svensk lag.

Nedan följer universitetets kommentarer utifrån de specifika kapitlen:

10.5.2

- DSM-direktivets påverkan på kompendieundervisning behöver tydliggöras ytterligare. Universitetet bedömer t.ex. att det nu finns större möjligheter att med laglig grund använda kompendier eller utdrag från verk i undervisningssyfte.

10.6

Svensk biblioteksförenings tolkning att forskare som vill göra analyser vid sina egna arbetsplatser måste digitalisera materialet på egen hand och radera materialet efter att analysen är klar är problematisk. Uppsala universitet anser inte att utredningen ger tillräckligt tydligt besked i denna fråga. Oklarhet kan uppstå beträffande kurerat digitalt material som också fungerar som forskningsdata och kan ingå i en forskningsdataplan.

- Ändamålets tidshorisont behöver klargöras så att det blir tydligt om man tex kan använda sig av den inskränkningen för forskningsprojekts syften att lagra forskningsdata.
- Det behöver tydliggöras vad som menas med tillgängliggörande för "institutionen". Biblioteket har t.ex. ett uppdrag för hela universitetet och tolkar att det är möjligt att "utvinningen" inte behöver ske på biblioteket.
- Det är oklart i utredningen om uppdrag att digitalisera kan utföras av tredje part (t.ex. KB eller Riksarkivet) på uppdrag av Uppsala universitet på samlingar som UUB har permanent.

10.7

Kulturarvsinstitutioners exemplarframställning

Här saknar Uppsala universitet åter tydliga besked i utredningen om vad som är möjligt:

- För material som behöver proaktivt bevarande är det otydligt vad Uppsala universitet kan göra och vilken tidshorisont som gäller. Ibland vill universitetet planera och påbörja arbete långt i förväg på material som över tid kan komma att förstöras.
- Uppsala universitet skulle i detta stycke även vilja se ett större fokus på tillgängliggörande istället för som nu fokus på bevarande.

Föräldralösa verk och verk som inte finns i handeln

- Uppsala universitet skulle önska en större tydlighet i utredningen kring hur avtalslicenser kan lösas.
- Uppsala universitet tror att det kan vara problematiskt att aktörer utanför statliga/nationella arkivmyndigheter inte omfattas av inskränkningen.
- Uppsala universitet skulle gärna se en kommentar som lyfter ”omsorgsfull efterforskning” och se en större tydlighet i var gränsen går för när man gjort erforderliga undersökningar. Här ger utredningen inte någon tydlig riktning kring när man kan digitalisera utan avtalslicens eller tillstånd från upphovsrättsinnehavare.

Förvaltning och organisering av egna samlingar

Uppsala universitet tillstyrker utredningens bedömning att de utpekade kulturarvsinstitutionerna får möjlighet att förfoga över materialet i sina egna samlingar genom att använda tekniska lösningar för att organisera och beskriva samlingarna. Det är närmast en förutsättning för att kunna hantera stora samlingar.